

claudas, malasque consuetudines abjiciendas. Ideo autem juxta S. Augustinum David et Apostolus indumentis similitudine utuntur, ut innuant, justitiam nostram non ex nobis esse, sed ex Dei dono. *Justitia sit, scribit, sed ex gratia sit: a Deo tibi sit, non tua sit. Sacerdotes tui, inquit, induantur justitiam; vestis accipitur, non cum capillis nascitur; pecora de suo vestiuntur* (1). Revocari præterea in mentem debent, quæ de orientali philologiæ indole superius adnotavimus. Nec obest, quod hac justitia, quam induere dicimur, vocetur *justitia Dei*; Dei siquidem justitia nuncupatur ratione causæ efficientis, minime vero ratione causæ formalis.

Obj. quarta. Saltem in sola peccatorum remissione collocanda est formalis causa justificationis, 1° juxta id quod Apostolus docet, Rom. IV, 25, scribens de Christo: *Qui traditus est propter delicta nostra*. Ideoque ad solam peccatorum remissionem obtinendam. Et confirmatur ex I. Joan. III, 8, ubi dicitur: *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*. Non alia porro diaboli opera sunt nisi peccata. Hinc II Cor. V, 19, Deus dicitur in Christo reconcilians mundum sibi: *Non reputans illis delicta ipsorum, nempe dimittendo peccata*. In Actibus vero Apost. XIII, 38, sic Apostolus Judæos alloquebatur: *Per hunc vobis remissio peccatorum annuntiat, et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari*, Sane non aliud petentem præter remissionem peccatorum Publicanum inducit Christus, Luc. XVIII, illis verbis: *Deus propitius esto mihi peccatori*. Sola proinde peccatorum remissione justificatus exhibetur præ Pharisæo justitiam suam jactante. 2° Concludendum igitur, doctrinam de justitia inherente et justificante esse Christo injuriosam, et humilitati adversantem.

Resp. Neg. antec. Ad 1 probat. *Dist.* Ad peccatorum remissionem obtinendam per culpæ abolitionem ac mediante interiori gratia sanctificante, *conc.*; ad gratiæ sanctificantis exclusionem, *neg.* Eadem porro ratione cetera, quæ adducuntur, testimonia explicanda sunt, quæ semper supponunt dari remissionem peccatorum juxta modum, quo Deus eam conferre statuit et quem Scripturæ alibi tradunt. Ceteris enim omissis, exponens Apostolus, ad Coloss. II, 13, quomodo Deus peccata remittat, scribit: *Et vos cum mortui essetis in delictis...* CONVIVIFICAVIT cum illo, donans vobis omnia delicta; et alibi passim. Ideoque ex eo, quod non semper expresse tradat Scriptura totam justificationis seriem, concludi nequit, Sacras Litteras gratiam interiorem et inherentem non complecti, multo minus excludere. Et sic responsio patet ad id, quod subditur de publicano, quem præterea docet Christus fuisse justificatum ob suam humilitatem, rejectum vero pharisæum ob superbiæ tumorem (2).

Ad 2, *Neg.* Cum potius major gloria Christo proveniat ex eo, quod magis in hac doctrina pateat efficacia meritorum suorum, quibus factum est, ut non solum pœnæ absolutionem forensam, uti adversarii

(1) Serm. xv, De verb. Apost. in ord. Maur. CLXIX, cap. 9.

(2) Cfr. Thom. 1. 2. q. 113, a. 6.

autumant, sed totalem culpæ destructionem obtineant, nos vivificando ac renovando gratiæ suæ dono. Magna e contra Christus injuria afficitur in Novatorum hypothesi, juxta quam ejus meritorum efficacia seu virtus adeo extenuatur, quasi non potuerit re ipsa diaboli opera dissolvere per culpæ destructionem ac plenam hominis interioris renovationem. Falsa præterea est illa humilitas, quæ mendacio nititur; cum humilitas non aliud sit, ut ita loquar, quam *expressio veritatis* (1).

ARTICULUS II. — De dispositionibus ad justificationem.

In Novatorum systemate justificationis processus est hujusmodi: Homo, qui essentialiter peccator est, omnique activitate destitutus, in peccatis jacet, donec perterrefactus per legis prædicationem, quæ ei præbet cognitionem peccatorum ab Evangelio, quod ei præsto est, subveniatur, ne in desperationem incidat; ejus cor terrore perculsum apprehendit per fidem, quæ sola justificat, merita Salvatoris. Propter hæc merita Deus hunc fidelem declarat justum, etsi in se minime justus re ipsa sit. Quamvis porro hac ratione innocens reputetur et immunis a pœna peccatis debita; peccatum originale cum suis manifestationibus jugiter perseverat in homine sic extrinsece justificato. Etsi vero fides sola justificat, sola tamen non permanet; sed justificationi accedit sanctificatio, ac fides se manifestat per bona opera, quæ fidei fructus sunt. Confundi tamen simul in hoc systemate nequeunt justificatio et sanctificatio; alioquin non posset ulla amplius haberi certitudo nec adeptæ remissionis peccatorum nec salutis æternæ; quæ tamen certitudo est proprietas essentialis fidei christianæ, id est, *fiduciæ*. Hinc opus regenerationis ad Deum solum spectat; homo nullam activam partem in ea habet; quia solus Spiritus Sanctus, qui producit actum hominis est exclusive activus, qui producit actum hominis est exclusive activus. Hac ratione tota gloria in Deum unice redundat, quin ullam ejus particulam in justificationis opere homo sibi arrogare possit, Ita Lutherani (2). Calvinistæ quoad rei sub-

(1) Cfr. Bellarm. de justic. lib. II, cap. 12 et seqq.

(2) Ita ipsi in Solid. declar. v, De Lege et Evangel. § 6, p. 678: Peccatorum cognitio ex lege est. Ad salutem vero conversionem illa penitentia, quæ tantum contritionem habet non sufficit; sed necesse est, ut fides in Christum accedat, cujus meritum, per dulcissimam et consolationis plenam Evangelii doctrinam, omnibus respicientibus peccatoribus offertur, qui per legis doctrinam perterriti et prostrati sunt. Evangelium enim remissionem peccatorum non securis mentibus, sed perturbatis et vere penitentibus annuntiat. Et, ne contritio et terrores legis in desperationem vertantur, opus est prædicatione Evangelii, ut sit penitentia ad salutem. Et iterum, Apolog. vi § 45, pag. 87: Fides illa, de qua loquimur, existit in penitentia, hoc est, concipitur in terroribus conscientie, quæ sentit iram Dei adversus peccata, et querit remissionem peccatorum et liberari a peccato. Apolog. IV, de justit. § 26, pag. 76: Igitur sola fide justificamur, intelligendo justificationem ex injusto justum effici seu regenerari. § 19, pag. 72: Nec possunt acquiescere perterrefacta corda, si sentire debent, se propter opera propria, aut propriam dilectionem, aut legis impletionem placere, quia hæret in carne peccatum, quod semper accusat nos... § 25, pag. 75:

stantiam cum illis conveniunt, nec differunt nisi in accidentalibus, in eo, ex. gr. quod Calvinus contendat, non sola fide hominem expurgari a peccatis suis; sed quod hunc effectum tribuat præterea Evangelio; quod ex fide ingenerari censeat penitentiam ac deinceps sanctificationem; justificationem demum velit esse propriam tantummodo electorum; aliaque ejusmodi propria habeat, quæ deinceps exponemus (1).

In doctrina catholica aliter omnino ex contrariis principiis instituitur justificationis processus, quem sic exponit Synodus Tridentina: *Declarat præterea, ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur; ut, qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo et cooperando, disponantur; ita ut, tangente Deo cor hominis per Spiritum Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, QUIPPE QUI ILLAM ET ABJICERE POTEST, neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit (2)...* Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia et adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata et promissa sunt, atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu; et dum peccatores se esse intelligentes, a divina justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque, tanquam omnis justitiæ fontem, diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem (3).... Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum. Unde homo ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ, etc. (4).

Ex quibus intelligimus, hæc intercedere discrimina: Dilectio etiam et opera sequi fidem debent, quare non sic excluduntur, ne sequantur, sed fiducia meriti dilectionis aut operum in justificatione excluditur. Cfr. Moehler, op. cit. pag. 95 et seqq.

(1) Ita Calvinus, Inst. lib. III, cap. 3, § 1, pag. 452, edit. cit.: Proximus autem a fide ad penitentiam nobis erit transitus; quia, hoc capite probe cognito, melius patebit, quomodo sola fide et mera venia justificetur homo, neque tamen a gratuita justitiæ imputatione separetur realis, ut ita loquar, vitæ sanctitas. Penitentiam vero non modo fidem continuo subsequi, sed ex ea nasci, extra controversiam esse debet... Quibus autem videtur fidem potius præcedere penitentiam, quam ab ipsa manare vel proferrî, tanquam fructus ab arbore, nunquam vis ejus fuit cognita, et nimium levi argumentum ad id sentiendum moventur.

(2) Sess. VI, cap. V.

(3) Ibid. cap. VI.

(4) Ibid. cap. VII.

na inter Novatorum doctrinam et doctrinam catholicam in quæstione, de qua agimus: 1° Quod Novatores, nullam admittentes activitatem in homine ante justificationem et regenerationem, inferant, nullam requiri dispositionem ad eam consequendam; Catholici ex adverso, libero arbitrio præditum agnoscens hominem lapsam, inferant, aliquas dispositiones prærequiri, ut se Dei gratia præventum disponat ad justificationem; 2° Quod in systemate Novatorum fides sola sit, quæ justificat, sive instrumentum sit, quo homo apprehendit merita vel justitiam Christi (1); in doctrina catholica præter fidem requirantur aliæ dispositiones, cujusmodi sunt spes, contritio, penitentia, etc. 3° Quod fides, quæ in hypothesi adversariorum justificat, sit fiducia illa, qua quis pro certo habet, sibi imputari justitiam Christi, dimitti peccata, id est, peccatorum pœnam, et se in Christum ut innocentem et sanctum spectari a Deo, etsi peccata omnia intus quoad culpam permaneant; in doctrina vero catholica fides, quæ est initium, fundamentum et radix omnis justificationis, sit firmus assensus ad ea omnia, quæ divinitus revelata sunt. Nostrum igitur est, tres enumeratas veritates adstruere, ac refellere totidem eisdem adversantes errores.

PROPOSITIO I. — In adultis ad justificationem consequendam aliquæ præter fidem dispositiones prærequiruntur, seu sola fides non justificat.

Est de fide hæc propositio, quam Concilium Tridentinum, sess. VI, can. IX, his verbis: *Si quis dixerit, sola de impium justificari, ita ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam*

(1) In Apolog. III, II, 70, dicitur: *Fides non ideo justificat aut salvat, quia ipsa sit opus per sese dignum, sed tantum quia accipit misericordiam promissam*. Et in Form. Conc. solid. decl. 684 et seqq. et 688 et seqq.: *Ad justificationem... necessaria sunt: gratia Dei, meritum Christi, et fides, quæ hæc ipsa Dei beneficia in promissione Evangelii amplectitur; qua ratione nobis Christi justitia imputatur; unde remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, adoptionem in filios Dei, et hæreditatem vitæ æternæ consequimur*. Ceterum optime cl. Moehler, op. cit., exponit nexum doctrinæ Novatorum de justificatione cum eorundem doctrina circa peccatum originale. Sic enim scribit, tom. I, p. 402: *Il n'est pas moins clair que les luthériens ne peuvent admettre la libre coopération; car, selon leur doctrine, le péché originel consiste dans la destruction de l'image de Dieu, c'est-à-dire dans l'extinction des facultés qui seules peuvent agir avec l'Esprit saint. Aussi enseignent-ils que la régénération est exclusivement l'ouvrage de Dieu, que l'homme n'y a pas la moindre part. Déjà dans la célèbre dispute de Leipzig Luther soutint cette erreur contre le docteur Eck; il compara l'homme à une scie qui, purement passive sous la main de l'ouvrier, se laisse mouvoir dans toutes les directions. Plus tard il se plut à l'assimiler à un tronc, à une pierre, à une statue qui n'a ni cœur, ni yeux, ni oreilles. Sane Lutherus, in Genes. cap. 19: *In spiritualibus, inquit, et divinis rebus, quæ ad animæ salutem spectant, homo est instar statuæ salis, in quam uxor patriarchæ Loth est conversa, imo est similis trunco et lapidi, statuæ vitæ carenti, quæ neque oculorum, auris, aut ullorum sensuum, cordisque usum habet.**

consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi, anathema sit. Duo, ut patet, hoc canone Concilium definiuit; primo scilicet, nonnullas dispositiones in homine requiri, ut perveniat ad justificationem; secundo, fidem non esse solam dispositionem, sed præter fidem alias insuper necessarias esse. Duo hæc propterea ostendenda assumpsimus in hac propositione, quæ duas has veritates simul complectitur.

Verum, antequam hæc ostendamus, præmittendum est ad majorem rei, de qua agimus, perspicuitatem, 1° has dispositiones exposci ad impedimentum gratiæ seu justificationis removendum, non autem quod illæ habeant rationem meriti proprie dicti; siquidem gratis a Deo gratia sanctificans infunditur intuitu meritorum Christi; ac proinde illæ dispositiones sunt tanquam conditio, sine qua non infunditur gratia, aut solum habent rationem meriti, ut vocant, de congruo seu impetrationis. Prænotamus, 2°, has dispositiones præter fidem, quæ omnium consensu ad justificationem requiritur, esse timorem, spem, charitatem saltem inchoatam, pœnitentiam et propositum servandi in posterum divina mandata, ut exponit Tridentina Synodus loc. cit.

His positis, sic accedimus ad priorem propositionis partem ostendendam: Scripturæ exigunt ad justificationem assequendam ab hominibus adultis conversionem et pœnitentiam; ergo aliquas dispositiones velut necessariam conditionem ad eandem assequendam requirunt. Nam Ezech. XVIII, 21, dicitur: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit iudicium et justitiam, vita vivet et non morietur. Zach. I, 5: Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos. Absoluta autem necessitate talem pœnitentiam requiri, constat ex Christi verbis, Luc. XIII, 3: Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Quare Apostolus Petrus, Act. II, 38, sic Judæos compunctos ad ejus prædicationem alloquebatur: Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum. Luculenter igitur ex Scripturis evincitur, dispositiones aliquas requiri, ut quispiam justificationem consequatur.

Frustra post hæc adeo luculenta Scripturarum oracula Patrum testimonia congereremus ad hanc veritatem, unanimi illorum consensu firmatam, adstruendam. Sed unus præ ceteris audiatur Augustinus, cujus notum effatum est ex Serm. XV, de verbis Apostoli: qui fecit te sine te, non te justificat sine te... Fecit nescientem, justificat volentem (1). Quibus verbis complexus est S. Doctor rationem, quæ ex intima rei natura exurgit. Quemadmodum nempe impius voluntarie peccando recessit a Deo, ejusque obstitit gratiæ; sic congruum est, ut non accipiat reconciliationem nisi per suam voluntariam conversionem ad Deum.

Ad alteram autem propositionis partem quod atti-

(1) Cap. xi, n. 15.

net, eam pariter Sacris Litteris inniti, sic demonstramus: Sacræ Litteræ præter fidem ad justificationem requirunt opera. Ergo... Jacobus enim, Epist. II, 24: Ex operibus, inquit, justificatur homo, et non ex fide tantum. Et suæ assertionis hanc rationem affert (v. 26): Quia nempe fides sine operibus mortua est. Et Apostolus Paulus, Rom. II, 13: Non enim, scribit, auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. Ac iterum, I Cor. XIII, 2: Si habuerō omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuerō, nihil sum. Demum, Galat. V, 6, exponens, cujusmodi debeat esse fides, quæ ad justificationem requiritur, hæc habet: In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per charitatem operatur (1). Ergo ex Apostolo non sola fides, quæ sterilis sit ac sejuncta a charitate et operibus, confert ad justificationem, sed quæ cum ipsa charitate et per ipsam operetur seu vivificetur. Proinde non solam Jacobi Epistolam veluti stramineam (2) rejicere debuisset Lutherus ad portentosum dogma suum stabiendum de sola fide justificante, sed præterea omnes Paulinas Epistolas, quæ ejusmodi errorem pariter evertunt.

Rursum, quemadmodum alicubi Scriptura justificationem fidei tribuit, ita alibi aliis eam tribuit dispositionibus. Si dicitur, Rom. III, 28: Arbitramur hominem justificari per fidem; etiam Eccli. I, 28, legitur: Qui sine timore est, non poterit justificari; et

(1) Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐτε περιτομή τι ἰσχύει, οὐτε ἀρροβαστία· ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. Ubi notanda est vis hujus vocis ἐνεργουμένη, operatur, in sensu passivo, non autem activo usurpata; quæ tantumdem valet ac mota atque acta a charitate. Cfr. Bellarm. De justif. cap. iv, n. ii.

(2) Ita Lutherus in præf. antiquissima edita Wittembergæ ante annum 1525; quanquam in recentioribus editionibus opp. Lutheri omnia sunt verba, quibus ille hanc Jacobi Epistolam vocabat stramineam, si comparetur cum Epistolis Petri et Pauli, atque indignam esse affirmabat indole Evangelica. Quare Witakerus alique judices, qui Edmundum Campianum S. J. tanquam calumniatorem traduxerunt, quod illa Luthero affinxerit, ea dein in antiquioribus editionibus reppererunt. Rem totam fuse refert Bayle in suo Diction. critico, art. Luther, Rem. O. P. Lutherum secuti sunt A. Althamerus et Centuriatores Magdeburgenses. Weitenius cum retulisset hæc verba Lutheri: Meam sententiam nemini obtrudam; tantum ducam, me Epistolam Jacobi non existimare esse scripturam Apostolicam, ob hanc rationem, primo quia directe contra Paulum et omnem Scripturam operibus justificationem tribuit; denique Jacobus iste ita confundit omnia ac permiscet, ut mihi vir bonus aliquis ac simplex fuisse videatur, qui, arreptis quibusdam dictis discipulorum Apostolicorum, ea in chartam conjecerit, etc. His, inquam, adductis, sic scribit: Si enim Jacobus Paulo contradiceret, utique non Jacobus, qui id aperte docet, quod lex naturæ, quod Scriptura ubique, quod Paulus alibi inculcat, sed illæ Pauli Epistolæ, in quibus dogma a reliquis dissidens contineretur, fuissent abjiciendæ. At, si rem recte consideremus, nulla inter Jacobum et Paulum est pugna; quum Jacobus loquatur de lege naturæ et de lege Christi, Paulus vero de lege et æconomia Mosis. Cfr. Rosenmüll. Schol. in Epist. Jacobi. Cfr. etiam J. D. Michaelis, Introduct. au Nouveau Testam. Genève, 1822, tom. iv, chap. 25, sect. ii et sect. vi. Frustra proinde nonnulli Rationalistæ autumant, Jacobo hoc propositum fuisse, ut Pauli sententiam refutaret.

Prov. XXVIII, 25: Qui sperat in Domino, sanabitur; et I Joan. III, 14: Qui non diligit, manet in morte; ut alia præteream paulo ante commemorata loca, in quibus eadem justificatio pœnitentiæ adscribitur. Ergo, sicut non excluditur fides in iis Scripturæ testimoniis, in quibus solius timoris, spei, charitatis, pœnitentiæ, etc. fit mentio, cum sermo occurrat de justificatione, ita neque excluduntur timor, spes, etc. ubi solius fidei mentio fit.

Sancti Ecclesiæ Patres videntur data opera scripsisse ad hos Novatores refellendos; nam S. Joan. Chrysostomus, Hom. LXIV in Matth. ait: Nisi vitam fide nostra dignam ducamus, extremas dabimus pœnas (1). Et S. Augustinus, Serm. XVI, cap. VI, de verbis Apostoli: A fide, inquit, incipit homo; sed et dæmones credunt et contremiscunt... Adde ergo fidei spem... speique ipsi adde charitatem (2). Et serm. XXVII, cap. I: Domus Dei, scribit, credendo fundatur, sperando erigitur, diligendo perficitur.

Denique Novatorum systema falsitatis arguitur 1° in eo, quod perperam supponat fidem, quæ velut organum et instrumentum spectatur ad apprehendendam justitiam Christi, non aliud esse nisi fiduciam; quod tamen mox ostendemus falsum esse (3). 2° In eo, quod assumant adversarii, fidem hanc justificantem toto cælo esse distinctam a virtute qualibet, et præsertim a charitate; quod pariter falsum est; cum ex ea ceteræ virtutes profluant, præsertim charitas, quæ ex fide germinat, ut perveniat ad justificationem. In quo præterea adversarii sibi non coherent, qui deinceps fatentur, ut mox videbimus, charitatem ex fide gigni, evolvi et crescere veluti plantam ex germine (4). 3° Denique, ceteris omissis, ex eo falsum ejusmodi systema deprehenditur, quod præcidat omnia virtutum germina, omniumque operum bonorum necessitatem excludat, hominem velut truncum spectet omni libero motu et activitate carentem ante justificationem et sub gratiæ vel concupiscentiæ motionem, quæ exitiosa sunt omnia et absurda, ut tum ex iis, quæ superius diximus, tum ex inferius dicendis planum sit.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. Scriptura constanter fidei tribuit justificationem, ac ita fidei soli tribuit, ut quælibet opera excludat. Nam, Rom. III, 28, scribit Apostolus: Arbitramur, justificari hominem per fidem sine operibus legis; et ib. IV, 2: Si Abraham ex operibus ju-

(1) N. 4, tom. vii op. pag. 640.

(2) Totum hoc caput est de hoc argumento, ut evincat, juxta Apostolum vivam fidem, quæ discernitur a fide dæmonum, esse fidem, quæ per dilectionem operatur. Eadem fere habet, Serm. LIII, cap. 10, n. 11. Ubi inter cetera scribit S. Doctor: Discernenda est fides nostra a fide dæmonum. Fides enim nostra mundat cor; fides autem illorum reos facit... Non est talis fides, quæ mundat cor. Fide, inquit, mundans corda eorum. Sed qua fide, quali fide, nisi quam definit Apostolus, ubi ait: Fides, quæ per dilectionem operatur?

(3) Cfr. Bellarm. De justif. lib. i, cap. 18.

(4) Cfr. Moehler, op. cit. tom. i, pag. 178 et seqq. tom. pag. 184.

stificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Ex quo concludit, ib. v. 5: Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei; et cap. V, 4: Justificati ergo ex fide. Hæc eadem repetit, Galat. II, 16: Scientes, quod non justificatur homo ex operibus legis; et Ephes. II, 8: Gratia estis salvati per fidem; et alibi passim eadem inculcat. Imo recte dixeris, hanc esse thesim, quam ostendendam assumpsit Apostolus in Epistola ad Romanos, quamque statuit cap. III, v. 24, illis verbis: Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, et quam evolvit sequentibus capitibus. Ergo.

Resp. Dist. ant. Scriptura constanter tribuit justificationem fidei vivæ, quæ scilicet per charitatem operatur, conc.; fidei mortuæ ac sine operibus, neg. Sic etiam responderi posset: fidei soli tribuit ad exclusionem eorum operum, quæ præcedunt fidem seu vocationem ad fidem, conc.; quæ fidem sequuntur et in fide fundantur, imo et ex ea oriuntur, neg. Scopus enim Apostoli in adductis locis est ostendere, justificationem esse donum Dei gratuitum, quod per opera solum naturaliter honesta, qualia Gentes jactabant, aut per opera ex sola legis cognitione sine gratia ac fide in Christum facta, in quibus gloriam suam, imo et justitiam collocabant Judæi, promereri nullatenus poterit. Ex quo infert Apostolus tam Judæos quam Gentiles non fuisse consecutos vocationem et justificationem nisi per solam fidem in Christum ipsis gratuito concessam; quia, si quispiam potuisset justificari ex operibus sine gratia factis, ac propterea sine fide in Christum, Christus gratis mortuus esset (1). Opera autem, quæ fidem consequuntur et ex ipsa proveniunt, non rejecisse Apostolum, omnes ejus Epistolæ testantur, in quibus exhortatur fideles, ut eis strenue sese dedant.

Obj. secunda. Scriptura solius fidei meminit, quoties loquitur de justificatione et remissione peccatorum. Sic Matth. IX, 22, et Luc. VII, 50: Fides tua te salvam fecit; ac iterum Luc. VIII, 50: Crede tantum, et salva erit; Joan. I, 12: Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus; et ibid. III, 36: Qui credit in Filium, habet vitam æternam. Quare Philippus, Act. VIII, 37, ab Eunuchio baptismum petente solam fidem petiit: Si credis ex toto corde, licet. Ergo.

Resp. 1° Neg. ant. Quia, etsi interdum Scriptura solius fidei mentionem injiciat, cum loquitur de justificatione, sæpe tamen etiam alias virtutes aut sacramenta commemorat disserens de eadem justificatione. Ut Luc. VII, 47: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; Tob. XII, 9: Eleemosyna a morte liberat; Rom. VIII, 24: Spe salvi facti sumus; Eccli. I, 27: Timor Domini expellit peccatum; Tit. III, 5: Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis; Ephes. V, 26, loquens de Ecclesia, ait: Mundans (eam) lavacro aquæ in verbo vitæ (2); nec tamen quispiam jure aut

(1) Cfr. Bellarm. De justif. lib. 1, cap. 19.

(2) In textu græco deest vitæ

soli dilectioni, aut soli spei, timori, etc. justificationem adscribere possit. Cum igitur plures causæ ad eundem effectum producendum concurrunt, consuevit Scriptura modo uni modo alteri causæ illum tribuere, quin ceteras non excludens. Hinc, cum ejusmodi causæ ordine quodam inter se conjunctæ sint, ac fides reliquas omnes præcedat ac producat, restat ut concludamus, Scripturam reliquas includere, dum solius fidei meminit, seu loqui de fide viva, activa et operatrice, dum ei tribuit justificationem.

Resp. 2° ad primos duos textus. *Dist.* Et in his sermo est de miraculo seu sanatione corporali, *conc.*; de justificatione, *neg.*

Quoad reliqua testimonia, *Dist.* Loquuntur de fide tanquam de prima dispositione, ex qua ceteræ profuunt, ut dictum est, *conc.*; tanquam de dispositione unica et adæquata, *neg.* Hinc optime S. Augustinus ad factum Philippi, quod opponitur: *Scriptura*, inquit, *tacuit, atque intelligenda dimisit cetera, quæ cum illo spado baptizando Philippus egit; atque in eo, quod ait: baptizavit eum Philippus, intelligi voluit impleta omnia, quæ licet taceantur in Scripturis gratia brevitas, tamen serie traditionis scimus implenda* (1).

Inst. Atqui Scripturæ loquuntur de fide sola tanquam unica et adæquata causa justificationis, ac præterea de ea loquuntur tanquam instrumento et organo ejusdem justificationis, non autem tanquam de dispositione, quæ ceteras includat. Atque ad primum quod attinet, 1° nota sunt Apostoli verba, Rom. I, 16 *Evangelium virtus Dei est in salutem omni credenti, justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem; ergo non ex fide in opera, quæ nempe fides inchoet.* 2° Eodem sensu dicitur, Habacuc II, 4: *Justus ex fide vivit; ergo fides, et quidem sola vitam, quam inchoavit, continuat.* 3° Sane Abraham, cum dictum est de eo, Gen. XV, 6: *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam*, novitius non erat, sed sanctitatis omniumque virtutum exemplar; ergo non ei aditum ad justitiam patefecit fides ut aliunde postea justificatio compleretur. 4° Quin potius opera, quæ fidei superveniunt, a justificatione exclusit Apostolus, qui loquens de Abraham jam credente, Rom. IV, 2, ait: *Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* Sed ubi analysis justificationis instituetur, id magis patefiet. 5° Siquidem prius est in nobis justificatio, quam charitas, quæ est honorum operum initium, dicente Joanne, I Epist IV, 10: *Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos.* Porro Deus nos diligendo justificat. Ad alterum vero quod spectat, facile evincitur, quia, si fides ac virtutes reliquæ tanquam dispositiones in homine requirerentur ad justificationem, 6° his dispositionibus tribuenda esset justificatio; attamen Concilium Arausicanum definiit: *Ut a peccato purgemur, Deus voluntatem nostram non expectat* (2). 7° Plures reipsa quotidie justificantur absque ulla suæ voluntatis cooperatione, ut amentes

(1) Lib. *De Fide et oper.* cap. 7.

(2) Cap. IV.

lethali morbo correpti, omnique rationis usu destituti, quibus Sacramenta administrantur. Ergo.

Resp. *Neg. ant.* Ad 1 prob. *Dist.* Revelatur justitia Dei ex fide inchoata et imperfecta in fidem perfectam et charitatem formatam, *conc.*; ex fide in fidem sine charitate ac bonis operibus, *neg.* Hic enim posterior sensus excluditur per ea omnia, quæ superius adduximus (1).

Ad 2, *Dist.* Justus ex fide vivit, ex fide viva, quæ per charitatem operatur, *conc.*; ex fide mortua, nempe sine operibus, *neg.* Fides enim, quævis sit, sine operibus mortua est, ut declarat Apostolus Jacobus, loc. cit. Quod autem mortuum est, alteri vitam præbere non potest. Hinc bene intelligitur, quare dixerit Apostolus Paulus, justitiam Dei esse de fide in fidem, quia scriptum est: *Justus ex fide vivit; quatenus justitia Dei, quæ ex fide imperfecta inchoatur, in fidem perfectam, hoc est, vivam, desinit, sive adducit.*

Ad 3, *Dist.* Ideoque novum accepit justificatio Abraham incrementum, quia ex fide in fidem progressus est juxta dicta, *conc.*; secus, *neg.* Hinc Jacobum quoque hoc retulit Genesios testimonium ad ostendendum, fidem sine operibus non justificare; et, quoniam fides per opera justificat, ideo per opera ex fide peracta in dies augetur et crescit hæc ipsa justificatio, robustior ac fecundior fit, juxta illud Prov. IV, 18: *Justorum semita quasi lux splendens, quæ procedit et crescit usque ad perfectum diem.*

Ad 4, *Dist.* Secrevit Apostolus a justificatione opera, in quæ fides vim suam non indiderit, *conc.*; opera ex fide elicita, *neg.* Placuit igitur Deo Patriarcha Abraham et per primam fidem, qua justificatus est, ac deinceps semper magis placuit, quatenus hæc fide instructus nova semper opera edidit, quæ meri-

(1) Cfr. Bellarm. *De justif.* lib. 1, cap. 20. Postremis hisce temporibus Protestantibus passim accesserunt ad catholicam explicationem fidei vivæ seu formate, ut conferat ad justificationem, atque ita recesserunt a primis Protestantium placitis. Sane Knappius in Commentatione VIII, quæ est *De dispari formula docendi, qua Christus, Paulus atque Jacobus de fide et factis disserentes uti sunt, item de discrimine operum virtutum et salutem consequi. At qualibus? Num iis, quæ a fide sejuncta sunt, aut fidem excludunt? Minime vero. Sed his, quæ a fide, Deo et Jesu Christo habita nascuntur, velut e bona arbore boni fructus; ut, si quis professus fuerit, salutem se ob pie facta (ἐξ ἔργων ἀγαθῶν) sperare perinde id habendum sit, ac si dixisset: e fidei effectis et documentis. Nam omnes sacri Scriptores, inde usque a Mose, in hoc una mente consentiunt, omnium recte factorum, quæ quidem Deo probentur, principia a fide duci; summamque eorum, quæ illi præceperunt, hæc est: χωρίς πίστεως ἄδύνατον εὐδοκῆσαι τῷ Θεῷ, sine fide impossibile est placere Deo, item τὸ τέλος τῆς πίστεως σωτηρία ψυχῶν: Finis fidei, salus animarum, Heb. XI, 6; 1 Petr. I, 9, cfr. vss. 5 et 21. Quæ deinde late prosequitur Cfr. G. Christiani Knappii scripta varii argumenti, Halis Saxoniæ, 1825, tom. II, pag. 419 et seqq. Hac ratione recentiores Protestantibus apologiam texunt illius catholicæ doctrinæ, cujus causa eorum majores ab Ecclesia discesserunt.*

tum suum ex fide influente in ea, consequentur (1).

Ad 5, *Dist.* Prius est justificatio quam charitas habitualis, quam Deus nos diligendo per Spiritum Sanctum diffundit in cordibus nostris, *conc.*; prius est quam charitas actualis, cujusmodi ad justificationem una cum fide requiritur, *neg.* Utraque porro charitas gratuita est, procedens ex divina erga nos dilectione.

Ad 6, *Dist.* Tanquam conditionibus sine quibus non tribuitur a Deo justificatio, *conc.*; tanquam meritoriis, *neg.* Concilium autem Arausicanum, ut superius ostendimus, loquitur adversus Semipelagianos, qui, excludendo gratiam prævenientem, docebant, Deum nostram expectare voluntatem.

Ad 7, *Dist.* Perpetuo amentes, qui infantibus æquiparantur, *conc.*; ceteri, *Subdist.* Absque ulla ipsorum cooperatione actuali, *conc.*; præcedente, quæ virtualiter perseveret, *neg.* Hæc enim sufficit ad justificationem, præsertim in enunciatis casibus.

Obj. Tertia. Patres unanimi consensu soli fidei justificationem adscribunt, S. Hilarius: *Fides*, inquit, *sola justificat* (2). S. Ambrosius, seu Auctor *Comment. in Epist. ad Rom.* in cap. III: *Sola fide justificati sunt dono Dei* (3). S. Joan. Chrysostomus: *Fidelem*, ait, *sine operibus possum ostendere et vixisse, et in regnum celorum visse... Latro tantum credidit, et vitam habuit* (4). S. Augustinus: *Quantalibet, scribit, fuisse virtutis antiquos prædices justos, non eos salvos fecit, nisi fides Mediatoris* (5), et alibi passim S. Leo: *Fides vera justificans impios et creans justos* (6). Denique juxta S. Bernardum ideo Christus tantum dixit: *Qui non crediderit, condemnabitur*, ut per hoc innueret: *Solum interdum fidem sufficere ad salutem* (7). Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Per oppositionem ad legem seu ad opera tantum naturaliter honesta, *conc.*; per oppositionem ad reliquas dispositiones et ad opera ex fide elicita, *neg.*

Sane S. Hilarius fidem opponit legi; ait enim ibid. hominem fuisse ab illo peccato liberatum, *quod lex lavare non poterat; fides enim sola justificat.*

Eodem sensu loquitur Ambrosiaster, spectans opera elicita absque fide.

S. Joan. Chrysostomus, seu potius auctor illius *Homiliæ de fide* loquitur de operibus externis, quæ non sunt ejusdem necessitatis ac fides, ut patet ex subjecta materia. Latro enim credidit, speravit et dilexit. Ceterum hæc homilia spuria est.

S. Augustinus per citata verba, ut alibi semper,

(1) Cfr. Bernardin. a Piconio in hunc loc. Cfr. etiam Pallavicini, *Istoria del Concilio di Trento*, lib. VIII, cap. 4, n. 18 et seq. ubi refert diversas rationes, quibus Theologi in Concilio Trid. verba Apostoli juxta doctrinam catholicam exposuerunt.

(2) Cap. 8 in Matth. n. 6.

(3) In v. 24.

(4) *Homil. de Fide*, n. 1.

(5) Lib. I. *Cont. duas epist. Pelag.* cap. 21, n. 59.

(6) *Ep. cxxiv.* cap. 4. edit. Baller. alias lxxxiii.

(7) *Epist. seu Tract. ad Hugonem de S. Victore, de Baptismo*, cap. 2. n. 8, edit. Maur.

docet, veteres Sanctos non fuisse justificatos per opera legis, sed per fidem in Christum et gratiam ejus, non secus ac nos: ut constat ex ejus scopo adversus Pelagianos.

S. Leo loquitur de fide catholica per oppositionem ad falsas sectas hæreticorum, in quibus salus haberi nequit.

S. Bernardus disserit de actuali susceptione baptismi, quæ absolute interdum necessaria non est, ut liquet ex contextu, ubi ostendit, fidem cum voto baptismi in casu necessitatis actualem ejusdem perceptionem supplere posse; alibi enim aperte docet: *Nec fides sine operibus, nec opera sine fide sufficiunt ad animi rectitudinem* (1).

PROPOSITIO II. — *Fides, quæ ad justificationem requiritur, non est fiducia in divinis promissionibus, sed firmus assensus ad ea omnia, quæ Deus revelavit.*

Est de fide, ut patet ex can. XII, sess. VI, Conc. Tridentini: *Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solum esse, qua justificamur, anathema sit.*

Ut autem melius intelligatur status quæstionis, animadvertendum est, 1° Protestantibus triplicem distinguere fidem, *historicam*, qua credimus vera esse quæ Deus revelavit, *miraculorum*, qua illi intelligunt facultatem miraculorum edendorum, *promissionum*, qua quis credit veras esse promissiones, quas Deus fecit de remittendis peccatis, tum in genere quoad omnes homines, qui credunt in Christum, tum in specie quoad singulos homines, credentes sibi remitti peccata, seu potius sibi esse remissa per Christum. Hanc porro fidem specialem, qua quis certo credit, sibi esse dimissa peccata, quamque fiduciam appellant, eam esse contendunt, quæ sola justificet (2).

Animadvertendum est, 2° in systemate Novatorum fidem hanc seu fiduciam, quæ apprehendit misericordiam vel promissiones divinas tanquam organum et instrumentum, non esse *subjectivam* seu *intrinsicam* homini, nec ullam *intrinsicam* seu *intimam* relationem afferre inter hominem et Christum; sed esse solum *objectivam* et *extrinsicam*, alioquin esset *debilis et imperfecta*; quod explicat Calvinus per similitudinem *ollæ fictilis, quæ in se recondit aurum* (3). Porro nulla est *intrinsicam* relatio inter aurum et vas fictile; illud enim semper pretiosum est, istud sem-

(1) *Serm. xxiv, in Cantica*, n. 8. Et hic observo, neminem ex Patribus inveniri, qui constanter non doceat, necessarias esse cum fide reliquas dispositiones ad justificationem et salutem; ut patet ex iis ipsis locis in suo contextu spectatis, quæ nobis objiciuntur a Protestantibus. Hi enim verba detraxerunt a contextu, ut aliqua ratione evincerent, ipsos primos non fuisse ad paradoxum istud excogitandum de fide sine operibus justificante.

(2) Cfr. Bellarm. *De justif.* lib. I, cap. 4.

(3) Ita Calvinus, *Instit.* lib. III, cap. 11. In quo confutat Osiandrum, qui, ut ipse loquitur, monstrum nescio quod essentialis justitiæ invenit. Respondens itaque, § 7, pag. 192, ad septimum Osiandri argumentum, ita scribit: *Quod objicit, vim justificandi*

per vile. Sic Christus Jesus, apprehensus per fidem, est ipsa puritas; homo autem fidelis est impurus in mente et corde suo (1). Ex hoc patet ingens discrimen, quod intercedit inter fiduciam, qualem concipiunt Novatores ut necessariam ad justificationem, et inter spem seu fiduciam, quam præter fidem etiam Catholici necessariam agnoscunt inter ceteras dispositiones ad justificationem assequendam.

His ita constitutis, consonam esse Sacris Litteris veritatem catholicam, quam enuntiavimus, sic ostendimus: Sacræ Litteræ ad justificationem requirunt firmum assensum ad ea omnia, quæ Deus revelavit; ergo. Nam, Marci cap. ult. 15, ait Christus: *Prædicare Evangelium omni creature; qui crediderit... salvus erit*; Joan. XX, 31: *Hæc scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus*; Rom. X, 9: *Si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis; salvus eris*. Demum, aliis omissis, Act. VIII, 37, Eunuchus baptisma petenti respondit Philippus: *Si credis ex toto corde, licet*; et respondens (Eunuchus), ait: *Credo, Filium Dei esse Jesum Christum*. (2) Jam vero in his omnibus ne verbum quidem occurrit de Novatorum fiducia.

Consonam quoque esse eandem doctrinam universæ traditioni, constat ex antiquissima consuetu-

non inesse fidei ex seipsa, sed quatenus Christum recipit, libenter admitto. Nam, si per se vel intrinseca, ut loquuntur, virtute justificaret fides, ut est semper debilis et imperfecta, non efficeret hoc nisi ex parte; sic manca esset justitia, quæ frustulum salutis nobis conferret... Neque tamen interea tortuosas hujus Sophistæ figuras admitto, quum dicit, fidem esse Christum, quasi vero olla fictilis sit thesaurus, quod in ea reconditum sit aurum. Neque enim diversa ratio est, quin fides, etiamsi nullius per se dignitatis sit vel pretii, nos justificet, Christum asserendo, sicut olla pecunias referta hominem locupletat... Jam expeditus est quoque nodus, quomodo intelligi debeat vocabulum fidei, ubi de justificatione agitur. Neque alia ratione sentiunt aut loquuntur Lutherani. Etenim in Apolog. IV, de Justific. § 18, pag. 71, dicitur: *Et rursus quoties nos de fide loquimur, intelligi volumus objectum, scilicet misericordiam promissam. Nam fides non ideo justificat, aut salvat, quia ipsa sit opus per se dignum, sed tantum quia accipit misericordiam promissam*. Sic etiam Chemnitius, Exam. Conc. Trid. pag. 1, et 294.

(1) Cfr. Moehler. op. cit. pag. 165. Ubi apposite ait: *Nous l'avons entendu, la foi n'est point un écoulement de l'Esprit du Christ; elle n'est point une puissance affranchissante, un principe de vie régénérant le fidèle; mais elle est à Jésus-Christ ce que le vase d'argile est au trésor. Comme le vase et le trésor ne deviennent pas une et même chose, comme l'un reste de l'argile et l'autre de l'or, de même la foi n'unit pas l'homme intimement à Jésus-Christ, de même entre le Christ et le fidèle il n'existe que des rapports purement extérieurs. Jésus-Christ est la pureté même, le chrétien est impur dans son esprit et dans son cœur; le Christ est offert à Dieu par son disciple et son disciple ne devient pas un sacrifice agréable à Dieu. Deinde ostendit hic idem auctor, hanc rationem exponendi proprium suum systema ex ipsa natura ejusdem systematis necessario descendere. Semel enim constituto principio quod justitia sit extra nos, pronum erat inferre, non nisi extrinsece posse hominibus applicari obedientiam seu merita Salvatoris.*

(2) Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. vi et seqq.

dine, quæ jam a primis Ecclesiæ seculis in Ecclesia universa obtinuit, exigendi a catechumenis ante baptismum professionem præcipuorum fidei nostræ articulo- rum, qui in symbolo Apostolico continentur (1); in quibus nullum vestigium occurrit de speciali fiducia sibi dimissorum peccatorum. Argumentum, quod ex hac constanti et universali consuetudine exurgit, nunquam non vehementer torsit hæreticorum ingenia.

Hinc supervacaneum putamus Patrum testimonia singillatim appellare, quæ longo agmine adducit Bellarminus (2). Certè S. Basilius docet, fidem illam ad salutem et justificationem necessariam esse, quæ creduntur, quæ Deus revelavit (3); S. Cyrillus Hierosol. fidem justificantem vocat fidem dogmaticam, quæ credimus Jesum esse Christum atque a mortuis resurrexisse (4); nec alia insedit sententia Gregorio Nazianzeno (5), S. Joan. Chrysostomo (6), S. Augustino (7), S. Fulgentio (8) aliisque omnibus, qui hanc fidei notionem ex verbis Apostoli hauerunt (cap. XI Epist. ad Hebr.), quibus describit fidem justificantem seu illam quæ justus vivit: *Est autem, inquit, fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium, id est, persuasio et convictio illa intellectus, quæ quis assentitur iis, quæ non assequitur, eo quod mentis ipsius angustæ captum excedunt* (9); quæ profecto non est illa, quam protestantes prædicant, fiducia specialis.

Ratio demum commentum hoc Novatorum excludit. Specialis enim fiducia de dimissis sibi peccatis per Christum supponit et sequitur justificationem, quæ in ipsa peccatorum dimissione consistit; ergo eam nec præcedit nec producit, nisi velint adversarii effectum præcedere causam (10). In hac præterea hypothesi omnis intercluditur aditus orationi; siquidem frustra quis diceret: *Dimittite nobis debita nostra, si fide credere deberet, sibi jam dimissa esse peccata*; quod si hanc fidem non habet, frustra petit sibi dimitti peccata, cum nemini sine fide peccata dimitti possint. Addo, hoc commentum esse contra systema ipsorum Protestantium, juxta quod ante ju-

(1) Cfr. quæ scripsimus in Tract. De Trinitate cum notis appositis. Cfr. etiam Binghami, Origines, sive antiquitates, etc. Halæ, 1727, vol. IV, lib. XI, cap. VII, § 8 et seqq.

(2) De justif. lib. I, cap. 9.

(3) Hom. de Fide, n. 1. opp. edit. Maur. tom. II, pag. 224.

(4) Catech. v, De Fide et Symbolo, n. 10.

(5) Orat. XL, in Sanctum Baptisma, n. 51, edit. Paris. 1650, tom. I, pag. 671 et seqq.

(6) In duabus Homiliis de Symbolo, edit. Chevalon. Paris. 1556, tom. V, fol. 205 et seqq.

(7) Enchirid. capp. II, v, VII, VIII, etc.; tum in lib. De Fide et Symbolo, qui totus est de hoc argumento; cfr. ejusdem libri conclusio, n. 24.

(8) Lib. De Fide, ad Petrum, qui totus pariter de eodem argumento est.

(9) Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. 3. cum vindictis Erbermanni adversus Amesium.

(10) Hoc ipsum plures Protestantes animadvertunt; hinc confugerunt ad distinguendos duos modos, quibus peccata dimissa esse credant. Primo quoad

justificationem homo omni libertate destitutus est. Ergo.

DIFFICULTATES.

Obj. Soli fiducia ascribit Christus remissionem peccatorum, Matth. IX, 2: *Videns fidem illorum, dixit paralytico: confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*; et v. 22 ait hemorroissæ: *Confide, filia, fides tua te salvam fecit*; Luc. XVII, 19: *Fides tua te salvam fecit*. Quam fiduciam ut magis inculcaveret, Marc. XI, 21, dicebat discipulis suis: *Omnia, quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, et evenient vobis*. Quod si cetera per fiduciam obtinentur, multo magis peccatorum remissio. Hinc Paulus, Act. XIII, 38, sic Judæos alloquitur: *Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur... in hoc omnis, qui credit, justificabitur*. Et conceptis verbis passim fidem vocat fiduciam, ut cum, Ephes. III, 12, de Christo scribit: *In quo habemus fiduciam et accessum in confidentiam per fidem ejus*; et Hebr. XI, 1: *Fides est sperandarum substantiarum rerum, seu ut græce legitur ὑπόστασις (hypostasis) nempe expectatio*; ex quo patet non aliud fidem esse præter expectationem misericordiæ divinæ, nec proinde consistere nisi in fiducia. Sane quoties aliquid nobis vel promissum vel oblatum est, nihil aliud requiritur ex parte nostra quam acceptatio; porro justificatio nobis a Christo promissa et oblata est. Ergo.

Resp. Dist. ant. Adscribit Christus remissionem peccatorum fiducia, quæ oriatur ex firmo assensu iis omnibus quæ Deus revelavit, conc. fiducia de dimissis sibi peccatis, ut Novatores autumant, neg. Nisi enim quispiam pro certo habeat quidquid Deus revelavit, impossibile est ut concipiat fiduciam de remissione peccatorum, quam Deus pollicitus est iis omnibus, qui in ipsam credunt et conditiones adimplent ad veniam peccatorum obtinendam necessarias. Fides enim reliquas omnes dispositiones sustentat tanquam initium, radix et fundamentum. Hæc propterea fiducia, quam Christus requirit, habet pro objecto veritatem divinarum promissionum; ast hoc non sufficit, sed necesse præterea est ex parte subjecti, ut ab eo ponantur conditiones omnes seu dispositiones, quas Deus requirit, ut sibi in specie hæc promissiones applicentur. Deberet proinde hæc fiducia in sententia Novatorum complecti actum fidei de præstitis a se conditionibus, ut posset quis sibi

decretum Dei et mortem Christi ex decreto illo jam obitam; secundo vero quoad efficacem applicationem, tum ex parte Christi donantis remissionem peccatorum, tum ex parte credentium fide eam accipientium. Istorum itaque mens est, nobis donari atque applicari remissionem peccatorum, quia certe fiducia Christum amplectimur, et persuasi sumus Christum juxta Dei decretum peccata nostra morte sua delevisse atque expiisse. Alii simpliciter concedunt, peccata nobis esse dimissa, antequam credamus, et fidem justificatione posteriorem esse. Adeo strenue se implicant! Cfr. Ludov. Le Blanc, verbi divini minister, in op. Theses Theologicæ, Londini, 1675, Thes. De Fidei justificantis natura, n. 58 et seqq.

PEBRONE I.

blandiri de dimissis peccatis per Christum: quod absurdum est, et totum Protestantium systema evertit. Hæc de causa ipsi rejecerunt omnes dispositiones velut non necessarias, imò ut prorsus inutiles ad consequendam justificationem, docentes hanc fieri per solam apprehensionem extrinsecam meritorum Christi. Quo posito, jam facile est singulis objectis testimoniis occurrere.

Itaque Christus ait paralytico: *Confide, id est, Pro certo tene, quod possim et velim peccata tua remittere*. Ad hemorroissam: *Fides tua te salvam fecit, id est, Sanitatem obtinisti per fidem, quæ credidisti, me id potuisse præstare*. Idipsum dicitur de leproso illo, de quo, Luc. XVII, sermo est; Marci XI commendat Christus efficaciam orationis, quæ ex fiducia in Christi omnipotentia et bonitate oritur, Apostolus, Act. XIII, annunciat remissionem peccatorum credentibus in Christum et firmum assensum præbentibus iis omnibus, quæ ipse docuit. Hinc, qui in Christum credit et præstat ea, quæ ipse faciendæ præscripsit ad veniam peccatorum obtinendam, profecto justificatur. Ad Ephesios vero scribit, omnem spem nostram et fiduciam in Christi meritis esse collocandam; quod nemo ambigit. Ideo vero, Hebr. XI, fides dicitur, *sperandarum substantiarum rerum*, quia fides, quæ in Deum credimus, est spei fundamentum; subdit enim: *Argumentum non apparentium*. Hinc prosequitur: *Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei... Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit*; et alia quæ sequuntur, in quibus commendatur fides Patriarcharum et reliquorum justorum, quæ firmo assensu credebant Dei omnipotentia, fidelitati, veracitati; nusquam vero commendatur fiducia de dimissis sibi peccatis per apprehensam justitiam (1). Sic eodem sensu cetera, quæ objici solent testimonia, exponi debent, cum non aliam patiantur interpretationem.

Ex dictis pariter responsio patet ad illud, quod postremo loco inferebatur de promissione et acceptance; si enim promissio absoluta sit, nihil aliud certe requiritur præter acceptancem; ast, si sit conditionata, acceptatio non sufficit, sed præterea requiritur conditionis positio. In casu autem nostro, conditiones sunt dispositiones, quæ a nobis prærequiruntur. *Invenies eum, si tamen toto corde quæsieris, dicitur Deut. IV, 29; et Act. II, 38: Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum*; et alibi passim (2).

ARTICULUS III. — De proprietatibus justificationis.

Novatores ex principio, quod fides instrumentalis, ut ipsi loquuntur, non sit nisi objectiva et exterior, nullamque interiorcm relationem producat inter hominem lapsum et Dei misericordiam ejusque promissiones, quas fidelis apprehendit, tria inferunt corollaria, quæ constituunt tres proprietates illius justificationis, quam fides operata est. Ac primo

(1) Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. II, n. 4 et seqq.

(2) Cfr. Becanus, Manuale controvers. I, esp. 5, quest. IV.

(Quarante-cinq.)